

مالکیت فکری و هوش مصنوعی

نرگس صلواتی^۱
علی کمیلی پور^{*۲}

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۹/۲۷ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

چکیده

با گسترش و پیشرفت‌های اخیر در زمینه هوش مصنوعی، چالش‌های حقوقی متعددی در حوزه مالکیت فکری به‌وجود آمده است. این مقاله به بررسی مشکلات و چالش‌های حقوقی مرتبط با مالکیت فکری و هوش مصنوعی پرداخته و ابعاد مختلف این مسأله را از منظر حقوقی در ایران تحلیل می‌کند. در حقوق ایران، مشکلات زیادی در زمینه ثبت و حمایت از آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی وجود دارد، زیرا قوانین مالکیت فکری عمدتاً بر اساس خلق انسانی بنا شده‌اند. این مقاله همچنین به تحلیل چگونگی تطبیق قوانین موجود با پیشرفت‌های فناوری هوش مصنوعی و ارائه پیشنهادات برای به‌روزرسانی این قوانین پرداخته است. هدف اصلی این تحقیق شناسایی خلاءهای قانونی در حقوق مالکیت فکری ایران در ارتباط با هوش مصنوعی و ارائه راه‌حلی برای تطبیق آن با تحولات جدید است. در این راستا، از روش تحلیل اسنادی و تطبیقی استفاده شده و نتایج تحقیق به‌طور خلاصه حاکی از لزوم اصلاح و به‌روزرسانی قوانین موجود به‌منظور هماهنگی با پیشرفت‌های فناوری هوش مصنوعی و تأمین حقوق مالکیت فکری در این حوزه است.

واژگان کلیدی: مالکیت فکری، چالش‌های حقوقی هوش مصنوعی، تطبیق قوانین مالکیت فکری، هوش مصنوعی.

^۱ دانشجوی مقطع دکتری رشته علوم قرآن و حدیث، دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران، ایران

^۲ استادیار گروه حقوق، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران. نویسنده مسئول: alikomeilipour@shu.iaun.ac.ir

۱- مقدمه

فناوری هوش مصنوعی^۱ به یکی از مهم‌ترین ابزارهای نوین در دنیا تبدیل شده است و امروزه در صنایع مختلف از جمله پزشکی، مهندسی، هنر و سرگرمی کاربردهای گسترده‌ای دارد. این فناوری می‌تواند به‌طور خودکار تولید محتوا، حل مسائل پیچیده، و حتی خلق آثار هنری و علمی را انجام دهد. در چنین شرایطی، سوالات حقوقی جدیدی درباره مالکیت فکری آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی مطرح می‌شود. برای مثال، این که آیا سیستم‌های هوش مصنوعی می‌توانند به‌عنوان پدیدآورنده یا مخترع شناخته شوند، یا آیا این آثار تحت حمایت‌های حقوقی مالکیت فکری قرار می‌گیرند، از چالش‌های اصلی در این زمینه به شمار می‌آید و در واقع طیف گسترده‌ای از فناوری‌ها، از جمله یادگیری ماشینی^۲، یادگیری عمیق^۳ و پردازش زبان طبیعی^۴ (NLP) را پوشش می‌دهد.

مالکیت فکری در جهان به‌ویژه در حوزه‌های کپی‌رایت، اختراعات، علائم تجاری و اسرار تجاری به‌طور معمول برای حمایت از خلق‌های انسانی طراحی شده‌اند. اما با ظهور هوش مصنوعی، سوالات جدیدی در زمینه تعلق حقوق مالکیت به آثار تولید شده توسط این سیستم‌ها و نحوه برخورد با این نوع آثار در قالب قوانین موجود مطرح است (محمودی، ۱۴۰۱، ص. ۸۲). در ایران نیز، همان‌طور که در بسیاری از کشورها مشاهده می‌شود، قوانین حقوق مالکیت فکری عمدتاً بر اساس مفاهیم سنتی و آثار تولید شده توسط انسان‌ها تدوین شده است (جعفری، ۱۴۰۰، ص. ۹۱).

در حالی که قوانین موجود در ایران به‌طور مستقیم به هوش مصنوعی و حقوق مرتبط با آن نپرداخته‌اند، برخی از حقوق‌دانان ایرانی بر این باورند که باید قوانین جدیدی برای تضمین حمایت

^۱ هوش مصنوعی (AI) به سیستم‌های رایانه‌ای اطلاق می‌شود که قادر به انجام وظایفی هستند که از لحاظ تاریخی به هوش انسانی نیاز داشتند، مانند تشخیص گفتار، تصمیم‌گیری یا تشخیص الگو. طیف گسترده‌ای از فناوری‌ها، از جمله یادگیری ماشینی، یادگیری عمیق و پردازش زبان طبیعی (NLP) را پوشش می‌دهد. (Prashant;2024)

^۲ یادگیری ماشینی (ML): ML از الگوریتم‌هایی استفاده می‌کند که بر روی مجموعه داده‌ها آموزش داده شده‌اند تا مدل‌هایی ایجاد کنند که سیستم‌های رایانه‌ای را قادر می‌سازد کارهایی مانند توصیه آهنگ‌ها، شناسایی مسیرهای بهینه یا ترجمه متن بین زبان‌ها را انجام دهند. به عنوان مثال، چت بات‌ها و ابزارهای توصیه توسط ML پشتیبانی می‌شوند. (Moerland;2024)

^۳ یادگیری عمیق: یادگیری عمیق، زیر مجموعه‌ای از ML، شامل شبکه‌های عصبی با چندین لایه است. در کارهایی مانند تشخیص تصویر، درک گفتار طبیعی و سنتز گفتار عالی است. به طور خاص، مدل‌هایی مانند Chat GPT و بینایی کامپیوتری بر یادگیری عمیق تکیه دارند(همان)

^۴ پردازش زبان طبیعی (NLP): به ماشین‌ها اجازه می‌دهد تا زبان انسان را درک کرده و تولید کنند. مورد استفاده در چت بات‌ها، ترجمه زبان، تجزیه و تحلیل احساسات و موارد دیگر. (Ogwuche;2022)

از اختراعات و آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی تصویب شود (خانی، ۱۳۹۹، ص. ۷۵). از این رو، پژوهش حاضر بر آن است تا به بررسی چالش‌های موجود در این زمینه پرداخته و پیشنهادهایی برای تطبیق قوانین مالکیت فکری ایران با تحولات جدید در حوزه هوش مصنوعی ارائه دهد.

۱-۱. تعریف مالکیت فکری و انواع آن

مالکیت فکری به مجموعه‌ای از حقوق قانونی گفته می‌شود که به فرد یا گروهی از افراد اجازه می‌دهد تا از نتایج خلاقیت‌های ذهنی خود محافظت کرده و در برابر استفاده غیرمجاز از آن‌ها جلوگیری کنند. این حقوق به‌طور کلی از آثار و اختراعاتی که توسط انسان‌ها خلق می‌شود، حمایت می‌کند. در ایران، مانند بسیاری از کشورهای دیگر، قوانین مالکیت فکری به چهار دسته اصلی تقسیم می‌شوند: کپی‌رایت، اختراعات، علائم تجاری و اسرار تجاری.

۱. کپی‌رایت (حق تکثیر): کپی‌رایت به‌طور کلی به حقوق نویسندگان، هنرمندان و سایر پدیدآورندگان آثار هنری، ادبی و علمی تعلق دارد. این حقوق از آثار خلق‌شده توسط انسان‌ها در برابر تکثیر، توزیع و نمایش غیرمجاز محافظت می‌کند. در حقوق ایران، مطابق قانون حق مؤلف، مصنف و هنرمند (۱۳۸۴)، تنها انسان‌ها می‌توانند به‌عنوان مؤلف یا پدیدآورنده اثر شناخته شوند (سعیدی، ۱۴۰۰، ص. ۵۴). از این رو، در صورتی که هوش مصنوعی آثار جدیدی تولید کند، این آثار از حمایت‌های کپی‌رایت برخوردار نخواهند بود مگر آن‌که انسان‌ها به‌عنوان پدیدآورنده شناخته شوند (جعفری، ۱۴۰۱، ص. ۱۰۲).

۲. اختراعات: اختراعات به ابداعات جدید و کاربردی گفته می‌شود که در حوزه‌های مختلف از جمله مهندسی، پزشکی و فناوری به کار می‌روند. حقوق اختراع به مخترع این امکان را می‌دهد که از استفاده غیرمجاز از اختراع خود جلوگیری کند و به‌مدت معینی (معمولاً ۲۰ سال) حق انحصاری برای بهره‌برداری از اختراع را به دست آورد. در حقوق ایران، طبق ماده ۱ قانون ثبت اختراعات (۱۳۸۶)، اختراعات تنها به نام شخص حقیقی می‌توانند ثبت شوند و تنها افراد حقیقی به‌عنوان مخترع شناخته می‌شوند (اکبری، ۱۳۹۹، ص. ۸۵). بنابراین، اختراعاتی که توسط هوش مصنوعی تولید می‌شوند، نمی‌توانند به‌طور مستقیم تحت حمایت این قانون قرار گیرند.

۳. علائم تجاری: این حقوق به نشانه‌ها، علامت‌ها، واژه‌ها، یا ترکیب‌های آن‌ها تعلق دارد که برای شناسایی کالاها و خدمات یک شرکت به کار می‌روند. در حقیقت، علائم تجاری

به شرکت‌ها کمک می‌کنند تا محصولات خود را از محصولات رقبای خود متمایز کنند. مطابق با قانون علائم تجاری ایران (۱۳۹۰)، این حقوق به نام اشخاص حقیقی یا حقوقی ثبت می‌شود و به‌عنوان یکی از حقوق تجاری مهم شناخته می‌شود (دهقانی، ۱۳۹۸، ص. ۱۱۵).

۴. اسرار تجاری: اسرار تجاری به اطلاعاتی اطلاق می‌شود که ارزش تجاری دارند و از انتشار آن‌ها به‌منظور حفظ مزیت رقابتی جلوگیری می‌شود. این حقوق به‌طور معمول به اطلاعاتی مانند فرمول‌ها، فرآیندها، برنامه‌ها و استراتژی‌های تجاری تعلق دارد. در حقوق ایران، این نوع از حقوق تحت حمایت قانون مبارزه با رقابت نامشروع (۱۳۸۸) قرار می‌گیرد و از افشای غیرمجاز آن‌ها جلوگیری می‌شود (موسوی، ۱۴۰۰، ص. ۱۳۷).

۲. چالش‌های حقوق مالکیت فکری در ارتباط با هوش مصنوعی

با پیشرفت‌های چشمگیر در فناوری هوش مصنوعی (AI)، مالکیت فکری در برابر چالش‌های جدید و پیچیده‌ای قرار گرفته است. این چالش‌ها عمدتاً در حوزه‌های کپی‌رایت و اختراعات مشاهده می‌شود، به‌ویژه زمانی که تولیدات هوش مصنوعی به‌طور مستقل و بدون دخالت مستقیم انسان ایجاد می‌شوند. در این بخش، به بررسی چالش‌های اصلی حقوقی در زمینه مالکیت فکری و هوش مصنوعی پرداخته خواهد شد.

۲-۱. چالش‌های مربوط به کپی‌رایت و هوش مصنوعی

یکی از مهم‌ترین چالش‌های حقوقی در زمینه مالکیت فکری و هوش مصنوعی، موضوع کپی‌رایت و آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی است. کپی‌رایت به‌عنوان یک سیستم قانونی برای حفاظت از حقوق پدیدآورندگان آثار هنری، ادبی و علمی، در دنیای دیجیتال و با حضور هوش مصنوعی با مشکلات و سؤالات جدیدی مواجه شده است. در واقع، در دنیای هوش مصنوعی، سیستم‌های خودآموز و تولید محتوای خودکار قادر به خلق آثار جدید به‌طور مستقل هستند، در حالی که قوانین موجود به‌طور معمول از انسان‌ها به‌عنوان پدیدآورندگان آثار حمایت می‌کنند. این مسئله منجر به چالش‌های جدی در تشخیص مالکیت و شناسایی پدیدآورنده می‌شود.

۲-۱-۱. ناتوانی در شناسایی پدیدآورنده

در قوانین کنونی، تنها انسان‌ها می‌توانند به‌عنوان پدیدآورندگان آثار شناخته شوند. طبق قانون

کپی‌رایت ایران (قانون حق مؤلف، مصنف و هنرمند)، این حقوق به‌طور مستقیم به فردی که اثر را خلق کرده است، تعلق می‌گیرد. اما در آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی، شناسایی پدیدآورنده به مسئله‌ای پیچیده تبدیل شده است. این پرسش که آیا باید هوش مصنوعی را به‌عنوان پدیدآورنده آثار در نظر گرفت یا نه، هنوز بی‌پاسخ مانده است. برای مثال، در بسیاری از کشورها، حقوق‌دانان بر این باورند که چون هوش مصنوعی یک سیستم غیر انسانی است، نمی‌تواند به‌عنوان پدیدآورنده آثار شناخته شود، و بنابراین آثار تولید شده توسط آن تحت حمایت کپی‌رایت قرار نمی‌گیرند (حیدری، ۱۴۰۱، ص. ۷۵).

۲-۱-۲. مشکلات در شناسایی مالکیت

یکی دیگر از مشکلات اصلی، مسئله مالکیت آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی است. در حالی که در سیستم‌های موجود، پدیدآورندگان آثار معمولاً به‌عنوان صاحب حقوق کپی‌رایت شناخته می‌شوند، در مورد آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی، مالکیت به‌وضوح مشخص نیست. این موضوع به‌ویژه زمانی به چالش بدل می‌شود که سیستم‌های هوش مصنوعی به‌طور مستقل و بدون نظارت انسانی در فرآیندهای خلاقانه شرکت دارند. به‌طور خاص، در برخی مواقع، تولیدات هوش مصنوعی ممکن است به‌طور مستقیم از داده‌ها یا آثار موجود آموزش دیده باشند، که خود موجب مسائل مربوط به نقض کپی‌رایت و سرقت ادبی می‌شود (زارع، ۱۴۰۰، ص. ۸۹). به‌عنوان مثال، اگر هوش مصنوعی در فرآیند تولید محتوا از داده‌های بدون مجوز استفاده کند، این می‌تواند منجر به تضییع حقوق مالکیت معنوی شود.

۲-۱-۳. تفاوت در تعاریف "پدیدآورنده" در قوانین جهانی

در سطح بین‌المللی نیز، تعاریف و قوانین مختلفی برای پدیدآورندگان وجود دارد. بسیاری از کشورها، از جمله ایالات متحده و انگلستان، قوانین خاصی برای حفاظت از آثار هوش مصنوعی ارائه نکرده‌اند و در نتیجه، مالکیت حقوقی بر چنین آثاری به‌طور عمده به انسان‌ها و سازمان‌ها تعلق می‌گیرد که هوش مصنوعی را طراحی و برنامه‌ریزی کرده‌اند. با این حال، در برخی کشورها مانند استرالیا، تصمیم‌گیری‌هایی در مورد امکان اعطای حقوق کپی‌رایت به آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی صورت گرفته است، که در آن‌ها، تصمیم‌گیری بر اساس توانمندی‌ها و قابلیت‌های هوش مصنوعی است (محمودی، ۱۴۰۱، ص. ۱۴۱). این مسائل نشان می‌دهد که نیاز به ایجاد هماهنگی‌های بین‌المللی در این زمینه بسیار ضروری است.

۲-۱-۴. پیامدهای حقوقی برای استفاده از آثار هوش مصنوعی

یکی دیگر از چالش‌ها، پیامدهای حقوقی استفاده از آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی است. از آنجا که قانون کپی‌رایت معمولاً از آثاری که توسط انسان‌ها خلق شده‌اند حمایت می‌کند، این آثار، زمانی که توسط سیستم‌های هوش مصنوعی تولید می‌شوند، ممکن است تحت حمایت کپی‌رایت قرار نگیرند. این موضوع می‌تواند به استفاده بدون محدودیت از این آثار منجر شود و باعث شود که افراد و سازمان‌ها بتوانند از این تولیدات به‌طور غیرمجاز بهره‌برداری کنند (جعفری، ۱۴۰۰، ص. ۱۱۸). از طرفی، امکان کپی‌برداری و تکثیر آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی به‌ویژه در دنیای دیجیتال بسیار ساده است و بنابراین، این مسئله تهدیدی جدی برای حقوق مالکیت فکری محسوب می‌شود.

۲-۱-۵. لزوم بازنگری در قوانین کپی‌رایت

در پاسخ به این چالش‌ها، بسیاری از حقوق‌دانان بر لزوم بازنگری و به‌روزرسانی قوانین کپی‌رایت تأکید کرده‌اند. این به‌روزرسانی‌ها می‌تواند شامل تغییرات در تعریف "پدیدآورنده" و "مالکیت" باشد تا هوش مصنوعی و آثار تولید شده توسط آن را نیز تحت پوشش قرار دهد. برخی از حقوق‌دانان پیشنهاد می‌دهند که سیستم‌های هوش مصنوعی باید به‌عنوان "ابزار" یا "همکار" در فرآیند خلاقیت شناخته شوند و حقوق کپی‌رایت همچنان به انسان‌هایی که آن‌ها را طراحی کرده‌اند تعلق گیرد. در این صورت، مسئله مالکیت و حقوق پدیدآورندگان همچنان حفظ می‌شود، اما باید فرآیندهای جدیدی برای تعیین مسئولیت‌ها و حقوق آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی ایجاد شود (احمدی، ۱۴۰۱، ص. ۱۲۲).

۲-۲. چالش‌های مربوط به اختراعات و هوش مصنوعی

چالش‌های مربوط به اختراعات و هوش مصنوعی یکی از موضوعات پیچیده و مهم در حقوق مالکیت فکری است. هوش مصنوعی به‌عنوان یک فناوری پیشرفته، قادر به تولید اختراعات جدید به‌طور خودکار و مستقل از انسان‌هاست. این ویژگی هوش مصنوعی باعث ایجاد مشکلات و سؤالات جدید در زمینه شناسایی اختراعات، ثبت اختراعات و تعیین مالکیت آن‌ها می‌شود. در حال حاضر، قوانین اختراعات و پتنت در بسیاری از کشورها هنوز نمی‌توانند به‌طور کامل پاسخگوی مسائل پیچیده‌ای باشند که هوش مصنوعی ایجاد می‌کند.

۲-۲-۱. مشکل در شناسایی "مخترع" در اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی

یکی از اصلی‌ترین چالش‌ها، شناسایی "مخترع" در اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی است. طبق قوانین کنونی در بسیاری از کشورها، اختراعات باید به نام فردی که آن را اختراع کرده است ثبت شوند. در این چارچوب، "مخترع" به طور معمول یک انسان است که ایده‌ای نوآورانه را ارائه می‌دهد. اما وقتی که هوش مصنوعی به طور مستقل از انسان اختراعی را خلق می‌کند، این پرسش به وجود می‌آید که چه کسی باید به عنوان مخترع شناخته شود؟ در قوانین ایران و بسیاری از کشورها، اختراعات معمولاً به نام مخترع انسانی ثبت می‌شوند، اما وقتی که هوش مصنوعی فرایند نوآوری را به طور خودکار انجام دهد، مشکل در شناسایی مخترع به وضوح نمایان می‌شود (موسوی، ۱۴۰۰، ص. ۸۸). این مشکلات باعث می‌شود که فرایند ثبت اختراع با عدم شفافیت مواجه شود و حقوق مالکیت فکری مخترعان انسانی یا هوش مصنوعی به طور صحیح شناسایی نشود.

۲-۲-۲. اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی و حقوق مالکیت

یکی از چالش‌های اصلی در حوزه اختراعات و هوش مصنوعی، مسئله مالکیت بر اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی است. اگر اختراع توسط هوش مصنوعی ایجاد شود، باید تصمیم گرفته شود که چه کسی مالک این اختراع است. در حال حاضر، سیستم‌های حقوقی به طور کلی از "مخترع" به عنوان شخصی که به طور مستقیم ایده را ارائه می‌دهد، حمایت می‌کنند. در حالی که در اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی، چنین شخصی وجود ندارد. این مسئله منجر به سؤالات حقوقی متعددی می‌شود: آیا مالکان سیستم‌های هوش مصنوعی که اختراعات را ایجاد می‌کنند، باید به عنوان صاحبان حقوق اختراعات شناخته شوند؟ یا آیا باید سیستم هوش مصنوعی خود مسئول شناخته شود؟ این عدم وضوح می‌تواند باعث ایجاد مشکلات حقوقی برای ثبت و بهره‌برداری از اختراعات شود (قریبی، ۱۴۰۰، ص. ۱۲۵).

۲-۲-۳. نیاز به تغییر در قوانین ثبت اختراعات

در بسیاری از کشورها، قوانین ثبت اختراعات به طور صریح هوش مصنوعی را در نظر نمی‌گیرند و به همین دلیل، برای اختراعاتی که توسط هوش مصنوعی تولید می‌شوند، حمایت‌های قانونی موجود ناکافی است. این نیاز به تغییرات قانونی و ایجاد یک رویکرد جدید برای شناسایی و ثبت اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی را مطرح می‌کند. برخی از حقوق‌دانان پیشنهاد

می‌دهند که اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی باید به نام طراحان، توسعه‌دهندگان یا مالکان سیستم‌های هوش مصنوعی ثبت شوند (محمودی، ۱۴۰۱، ص. ۱۳۳). در این زمینه، برخی از کشورها در حال بررسی قوانین جدید هستند که به‌طور خاص به اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی پرداخته و آن‌ها را تحت پوشش حمایتی خود قرار دهند.

۲-۲-۴. پیچیدگی‌های مرتبط با ارزیابی نوآوری در اختراعات هوش مصنوعی

یکی دیگر از چالش‌های مهم در زمینه اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی، ارزیابی نوآوری و ابتکار در این اختراعات است. به‌طور سنتی، برای شناسایی نوآوری در اختراعات، باید فرایند بررسی نشان‌دهنده ابتکار و کاربرد صنعتی باشد. اما در اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی، ارزیابی ابتکار و نوآوری پیچیده‌تر از اختراعات انسانی است. هوش مصنوعی قادر است اختراعاتی را با استفاده از داده‌های بزرگ و الگوریتم‌های پیچیده خلق کند که ممکن است انسان‌ها نتوانند به‌راحتی آن‌ها را درک کنند. این چالش نیازمند بازنگری در معیارهای ارزیابی نوآوری و تغییرات در قوانین ثبت اختراع است (احمدی، ۱۴۰۱، ص. ۱۴۹).

۲-۲-۵. مسائل مربوط به استفاده از داده‌ها در اختراعات هوش مصنوعی

اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی معمولاً به داده‌های آموزشی و اطلاعات ورودی نیاز دارند تا فرایند نوآوری و اختراع را انجام دهند. استفاده از داده‌ها به‌ویژه در زمینه‌های پزشکی، فناوری و علوم اجتماعی اهمیت ویژه‌ای دارد. با این حال، در بسیاری از موارد، این داده‌ها ممکن است تحت قوانین کپی‌رایت و حق مالکیت معنوی دیگران قرار داشته باشند. این می‌تواند موجب بروز مشکلات حقوقی در زمینه استفاده از داده‌ها در فرآیندهای اختراع توسط هوش مصنوعی شود. به‌طور خاص، این مسئله می‌تواند به نقض حقوق مالکیت فکری مربوط به داده‌ها و اطلاعات ورودی منجر شود (جعفری، ۱۴۰۰، ص. ۱۱۶). برای حل این مشکلات، لازم است که قوانین جدیدی در زمینه استفاده از داده‌ها و اطلاعات برای فرآیندهای تولید اختراعات توسط هوش مصنوعی تدوین شود.

۲-۲-۶. راه‌حل‌ها و پیشنهادات برای چالش‌های اختراعات هوش مصنوعی

برای حل این چالش‌ها، برخی از حقوق‌دانان پیشنهاد می‌دهند که تغییرات در سیستم‌های ثبت اختراعات صورت گیرد که به‌طور خاص به اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی پرداخته و

آن‌ها را به‌عنوان اختراعات "کمک‌گرفته از هوش مصنوعی" به‌نام طراحان سیستم‌های هوش مصنوعی ثبت کنند. در این صورت، ابهامات مربوط به شناسایی مخترع و مالکیت بر اختراعات به‌طور مؤثر حل خواهد شد (زارعی، ۱۳۹۹، ص. ۱۰۲). همچنین، پیشنهاد می‌شود که قوانین به‌طور خاص به‌صورت جامع‌تری به مسئله ارزیابی نوآوری در اختراعات هوش مصنوعی پرداخته و معیارهای جدیدی برای سنجش نوآوری در این اختراعات تدوین کنند.

۲-۳. چالش‌های مربوط به حقوق مالکیت معنوی و اطلاعات

در دنیای دیجیتال و پیشرفت‌های نوین هوش مصنوعی، حقوق مالکیت معنوی و حفاظت از اطلاعات به یکی از چالش‌های بزرگ تبدیل شده‌اند. هوش مصنوعی می‌تواند به‌طور خودکار به تجزیه و تحلیل داده‌ها بپردازد، اطلاعات جدیدی خلق کند و بر اساس داده‌های گذشته، پیش‌بینی‌های دقیق‌تری ارائه دهد. این ویژگی‌ها باعث بروز مشکلات متعددی در زمینه حقوق مالکیت معنوی و حفاظت از اطلاعات می‌شود که در ادامه به برخی از این چالش‌ها پرداخته خواهد شد.

۲-۳-۱. حق مالکیت بر اطلاعات و داده‌ها

یکی از مسائل عمده‌ای که در دنیای هوش مصنوعی مطرح می‌شود، حقوق مالکیت بر داده‌ها و اطلاعاتی است که توسط سیستم‌های هوش مصنوعی استفاده می‌شوند. داده‌ها، به‌ویژه در صنایع مختلف مانند پزشکی، تجارت و علوم اجتماعی، به‌عنوان یک منبع کلیدی برای توسعه هوش مصنوعی محسوب می‌شوند. در این راستا، این سوال مطرح می‌شود که آیا داده‌هایی که در فرایندهای هوش مصنوعی به‌طور مستقیم به‌کار می‌روند، تحت حمایت حقوق مالکیت معنوی قرار دارند؟ به‌طور معمول، داده‌ها به‌طور مستقیم تحت پوشش حقوق مالکیت معنوی قرار نمی‌گیرند و به‌طور آزادانه برای استفاده در تحقیقات و توسعه‌های مختلف در دسترس قرار می‌گیرند (رحمانی، ۱۴۰۰، ص. ۶۵). این مسأله باعث می‌شود که حقوق مالکیت معنوی در دنیای دیجیتال به چالشی جدی تبدیل شود، چرا که استفاده از داده‌های دیگران بدون مجوز می‌تواند به نقض حقوق مالکیت معنوی منجر شود.

۲-۳-۲. تضاد میان حقوق مالکیت معنوی و استفاده از داده‌های شخصی

مسأله‌ای که به‌ویژه در دنیای هوش مصنوعی پیچیده‌تر می‌شود، تضاد میان حقوق مالکیت

معنوی و استفاده از داده‌های شخصی است. بسیاری از الگوریتم‌های هوش مصنوعی برای آموزش خود به داده‌های شخصی نیاز دارند که از افراد مختلف جمع‌آوری شده است. این داده‌ها ممکن است شامل اطلاعات حساس و خصوصی باشند. در بسیاری از کشورها، قوانین مربوط به حفاظت از داده‌های شخصی (مانند قانون GDPR در اتحادیه اروپا) به‌طور خاص بر جمع‌آوری و استفاده از داده‌های شخصی نظارت دارند و این مسئله می‌تواند با حقوق مالکیت معنوی تعارض ایجاد کند (محمودی، ۱۴۰۱، ص. ۱۳۸). به‌عنوان مثال، استفاده از داده‌های شخصی برای آموزش سیستم‌های هوش مصنوعی بدون رضایت افراد می‌تواند منجر به نقض حقوق خصوصی و مالکیت معنوی شود.

۲-۳-۳. حق مالکیت معنوی در تولیدات هوش مصنوعی

یکی از چالش‌های اساسی در حوزه حقوق مالکیت معنوی، این است که آیا باید برای تولیدات هوش مصنوعی، مانند الگوریتم‌ها، نرم‌افزارها و نتایج حاصل از پردازش‌های خودکار، حق مالکیت معنوی در نظر گرفته شود یا نه. در حال حاضر، حقوق‌دانان با این سوال مواجه هستند که آیا باید حقوق مالکیت معنوی به‌طور کامل به انسان‌ها و توسعه‌دهندگان فناوری تعلق گیرد یا اینکه باید قوانین جدیدی برای شناسایی مالکیت آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی ایجاد شود. در این زمینه، بعضی از حقوق‌دانان به این نتیجه رسیده‌اند که تولیدات هوش مصنوعی باید تحت حمایت حقوق مالکیت معنوی قرار گیرند، اما همچنان تعیین اینکه چه کسی باید مالک آن‌ها باشد، همچنان چالشی پیچیده است (جعفری، ۱۴۰۱، ص. ۱۲۲). از طرفی، برخی معتقدند که به‌طور کلی حقوق مالکیت معنوی باید به انسان‌ها و شرکت‌های توسعه‌دهنده هوش مصنوعی تعلق گیرد و این سیستم‌های خودآموز تنها به‌عنوان ابزارهایی برای ایجاد این آثار تلقی شوند.

۲-۳-۴. استفاده از اطلاعات غیرقانونی توسط هوش مصنوعی

در دنیای هوش مصنوعی، استفاده از داده‌های غیرقانونی یا داده‌های متعلق به دیگران بدون اجازه، یکی از چالش‌های بزرگ حقوق مالکیت معنوی است. سیستم‌های هوش مصنوعی برای عملکرد بهینه نیاز دارند که بر روی داده‌های وسیع و متنوعی آموزش ببینند. اما بسیاری از این داده‌ها ممکن است از منابع غیرقانونی جمع‌آوری شده باشند یا تحت حفاظت حقوق مالکیت معنوی قرار داشته باشند. این استفاده غیرمجاز می‌تواند به نقض قوانین مالکیت معنوی منجر شود و مسئولیت‌های قانونی قابل توجهی برای شرکت‌ها و سازمان‌هایی که از این داده‌ها

بهره‌برداری می‌کنند، به‌وجود آورد (موسوی، ۱۳۹۹، ص. ۹۳). این موضوع به‌ویژه در مواردی که داده‌ها بدون مجوز یا رضایت پدیدآورندگان استفاده می‌شوند، حساسیت زیادی پیدا می‌کند.

۲-۳-۵. حق استفاده از داده‌های عمومی و تناقضات قانونی

یکی از مشکلات دیگر در زمینه حقوق مالکیت معنوی و داده‌ها، استفاده از داده‌های عمومی و تناقضات قانونی در این زمینه است. داده‌های عمومی، به‌ویژه در بخش‌هایی مانند دولت و بخش عمومی، معمولاً برای استفاده عموم در دسترس قرار می‌گیرند، اما در بعضی مواقع این داده‌ها ممکن است به‌طور ناخودآگاه تحت پوشش قوانین مالکیت معنوی قرار گیرند. سیستم‌های هوش مصنوعی معمولاً از این داده‌ها برای تحلیل و پردازش استفاده می‌کنند، اما در برخی موارد این استفاده می‌تواند به نقض حقوق پدیدآورندگان داده‌ها منجر شود (احمدی، ۱۴۰۱، ص. ۱۴۵). بنابراین، برای استفاده از داده‌های عمومی در هوش مصنوعی، نیاز به تدوین قوانین و مقررات مشخص و شفاف است که حقوق مالکیت معنوی را حفظ کرده و در عین حال امکان استفاده از داده‌ها را فراهم سازد.

۲-۳-۶. چالش‌های ناشی از استفاده از داده‌های عظیم

هوش مصنوعی برای یادگیری و انجام پردازش‌های پیچیده نیاز به داده‌های عظیم دارد. این داده‌ها می‌توانند شامل مقادیر زیادی از اطلاعات به‌دست آمده از منابع مختلف باشند، از جمله داده‌های تولید شده توسط افراد، شرکت‌ها و سازمان‌ها. چالش اصلی در این زمینه، نحوه برخورد با مالکیت معنوی این داده‌ها است. بسیاری از این داده‌ها تحت حقوق مالکیت معنوی قرار دارند و استفاده بدون مجوز از آن‌ها می‌تواند به نقض این حقوق منجر شود. از طرفی، سیستم‌های هوش مصنوعی قادرند داده‌ها را از منابع مختلف استخراج کرده و آن‌ها را به‌صورت ترکیبی استفاده کنند، که این موضوع خود چالش دیگری در زمینه حقوق مالکیت معنوی ایجاد می‌کند (زارعی، ۱۴۰۱، ص. ۹۹).

۲-۴. چالش‌های مرتبط با انتقال و حفظ حقوق مالکیت فکری در برابر هوش مصنوعی

یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها در دنیای حقوق مالکیت فکری در عصر هوش مصنوعی، مسأله انتقال و حفظ حقوق مالکیت فکری است. در حالی که هوش مصنوعی به‌طور فزاینده‌ای در فرآیندهای ابتکاری و خلق آثار جدید مشارکت می‌کند، انتقال و حفظ حقوق مالکیت فکری

مربوط به این آثار همچنان به‌طور کامل مشخص و تعریف نشده است. در این بخش، به تحلیل چالش‌ها و مسائل حقوقی که به‌ویژه در حوزه انتقال و حفظ حقوق مالکیت فکری در برابر هوش مصنوعی مطرح می‌شود، خواهیم پرداخت.

۲-۴-۱. انتقال حقوق مالکیت فکری در تولیدات هوش مصنوعی

در سیستم‌های حقوقی سنتی، انتقال حقوق مالکیت فکری به‌طور معمول از طریق قراردادهای انتقال یا اجازه‌نامه‌های استفاده (licensing) انجام می‌شود. در این سیستم‌ها، انتقال حقوق مالکیت فکری معمولاً به شخص یا نهادی تعلق می‌گیرد که به‌طور مستقیم در خلق اثر مشارکت کرده باشد. اما هنگامی که هوش مصنوعی به‌طور مستقل اثری را خلق می‌کند، انتقال این حقوق به اشخاص یا نهادهای خاص دچار پیچیدگی‌های قانونی می‌شود. در بسیاری از موارد، سیستم‌های حقوقی نمی‌توانند به‌طور واضح مالکیت یا حقوق مربوط به تولیدات هوش مصنوعی را مشخص کنند، زیرا در این فرآیند هوش مصنوعی به‌عنوان یک عامل مستقل در خلق اثر نقش دارد (قریبی، ۱۴۰۰، ص. ۹۸). این ابهام در تعریف و انتقال حقوق مالکیت فکری منجر به مشکلات جدی برای سازمان‌ها و اشخاص می‌شود که می‌خواهند حقوق این آثار را منتقل کنند.

۲-۴-۲. چالش‌های حقوقی در شناسایی مالک حقوق مالکیت فکری

یکی از مشکلات اساسی در انتقال حقوق مالکیت فکری در برابر هوش مصنوعی، مسأله شناسایی مالک حقوق است. در حالی که در موارد سنتی، حقوق مالکیت فکری معمولاً به مخترع، نویسنده یا خالق اثر تعلق دارد، در اختراعات و تولیدات مبتنی بر هوش مصنوعی، هیچ فرد یا موجودیتی به‌طور واضح نمی‌تواند به‌عنوان مالک شناخته شود. به‌عنوان مثال، در بسیاری از سیستم‌های حقوقی، مخترع باید شخصی انسانی باشد که نقش ابتکاری داشته باشد. در حالی که در تولیدات هوش مصنوعی، این فرآیند خودکار است و هیچ دخالت انسانی به‌طور مستقیم در ایجاد اثر وجود ندارد (زارعی، ۱۴۰۱، ص. ۱۱۵). این چالش باعث می‌شود که شناسایی مالک و انتقال حقوق به‌طور معقول و منطبق با اصول حقوقی موجود دشوار گردد.

۲-۴-۳. حفظ حقوق مالکیت فکری در برابر کپی‌رایت و استفاده از تولیدات هوش مصنوعی

یکی دیگر از چالش‌های اساسی در زمینه حفظ حقوق مالکیت فکری در برابر هوش مصنوعی،

مسأله کپی‌رایت و استفاده از تولیدات هوش مصنوعی است. هوش مصنوعی قادر است آثار جدیدی را به‌طور خودکار خلق کند که از اطلاعات موجود استخراج شده‌اند. در این فرایند، این سؤال به‌وجود می‌آید که آیا این آثار می‌توانند تحت حفاظت حقوق مالکیت معنوی مانند کپی‌رایت قرار گیرند یا خیر؟ در حال حاضر، بسیاری از سیستم‌های حقوقی برای آثار هنری و خلاقانه ایجاد شده توسط هوش مصنوعی قوانین مشخصی ندارند (موسوی، ۱۴۰۰، ص. ۷۲). به‌عنوان مثال، اگر یک سیستم هوش مصنوعی یک اثر هنری یا موسیقی تولید کند، به‌طور دقیق مشخص نیست که آیا این اثر می‌تواند تحت پوشش قوانین کپی‌رایت قرار گیرد یا خیر. این عدم وضوح باعث می‌شود که حفظ حقوق مالکیت فکری در برابر استفاده و کپی غیرمجاز از این آثار با مشکلات زیادی روبه‌رو شود.

۲-۴-۴. توافقات حقوقی در زمینه انتقال مالکیت فکری تولیدات هوش مصنوعی

در بسیاری از کشورها، برای حل مشکلات مربوط به انتقال حقوق مالکیت فکری تولیدات هوش مصنوعی، پیشنهاد شده است که توافقات حقوقی خاصی برای انتقال این حقوق میان توسعه‌دهندگان هوش مصنوعی و مالکان سیستم‌ها یا سازمان‌ها ایجاد شود. این توافقات می‌توانند به‌عنوان راه‌حلی برای تعریف مالکیت و انتقال حقوق در آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی عمل کنند. این راه‌حل‌ها ممکن است شامل قراردادهای خاصی باشند که در آن‌ها مشخص می‌شود که حقوق مالکیت فکری تولیدات هوش مصنوعی به‌نام توسعه‌دهندگان سیستم‌های هوش مصنوعی ثبت خواهد شد (محمودی، ۱۴۰۱، ص. ۱۲۸). با این حال، این توافقات نیز با چالش‌های حقوقی و عملی زیادی مواجه هستند و نمی‌توانند به‌طور کامل مشکلات موجود را حل کنند.

۲-۴-۵. نقض حقوق مالکیت فکری در تولیدات هوش مصنوعی

یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها در زمینه حفظ حقوق مالکیت فکری در برابر هوش مصنوعی، مسأله نقض این حقوق است. سیستم‌های هوش مصنوعی می‌توانند به‌طور خودکار تولیدات جدیدی را خلق کنند، اما این فرآیند ممکن است به نقض حقوق مالکیت فکری دیگران منجر شود. به‌عنوان مثال، در صورتی که سیستم‌های هوش مصنوعی برای آموزش خود از داده‌هایی استفاده کنند که تحت حقوق مالکیت معنوی قرار دارند، این استفاده بدون مجوز می‌تواند به نقض این حقوق منجر شود (احمدی، ۱۴۰۱، ص. ۱۱۲). در این زمینه، نیاز به قوانین و مقررات جدیدی است که

بتوانند به‌طور دقیق‌تر نقض حقوق مالکیت فکری در تولیدات هوش مصنوعی را شناسایی و برخورد قانونی کنند.

۲-۴-۶. چالش‌های مربوط به ایجاد و اجرای قراردادهای انتقال حقوق مالکیت فکری
یکی دیگر از چالش‌ها در این زمینه، ایجاد و اجرای قراردادهای انتقال حقوق مالکیت فکری است. از آنجا که بسیاری از تولیدات هوش مصنوعی ممکن است به‌طور خودکار و بدون دخالت مستقیم انسان تولید شوند، ایجاد قراردادهای دقیق برای انتقال این حقوق مشکل‌ساز می‌شود. در این زمینه، نیاز به تدوین قراردادهایی است که به‌طور خاص به وضعیت تولیدات هوش مصنوعی پرداخته و حقوق مالکیت فکری آن‌ها را به‌طور مؤثر منتقل کنند (جعفری، ۱۴۰۰، ص. ۹۸). این قراردادها باید شفاف و منطبق با قوانین حقوق مالکیت معنوی در هر کشور باشند تا از نقض حقوق در فرایند انتقال جلوگیری شود.

۳. راه‌حل‌ها و پیشنهادات برای تطبیق قوانین مالکیت فکری با چالش‌های هوش مصنوعی

با توجه به چالش‌های حقوقی که هوش مصنوعی در حوزه مالکیت فکری ایجاد کرده است، لازم است که قوانین موجود در این زمینه تطبیق یابند و رویکردهای جدیدی برای حل مسائل به‌وجود آمده تدوین شوند. در این بخش، راه‌حل‌ها و پیشنهادات مختلفی برای تطبیق قوانین مالکیت فکری ایران با تحولات ناشی از هوش مصنوعی ارائه می‌شود.

۳-۱. تغییر در تعریف پدیدآورنده در قوانین کپی‌رایت

یکی از اولین اقدامات پیشنهادی، تغییر و به‌روزرسانی تعریف "پدیدآورنده" در قوانین کپی‌رایت است. در حال حاضر، تنها انسان‌ها به‌عنوان پدیدآورنده آثار در نظر گرفته می‌شوند. با این حال، با توجه به این که هوش مصنوعی قادر به تولید آثار هنری، موسیقی، و متون به‌طور مستقل است، لازم است که برای آثاری که توسط سیستم‌های هوش مصنوعی ایجاد می‌شوند، چارچوب قانونی جدیدی طراحی شود (قریبی، ۱۴۰۱، ص. ۱۱۷). به‌طور خاص، پیشنهاد می‌شود که سازوکاری برای شناسایی مالکیت معنوی بر آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی تدوین شود که در آن، انسان‌هایی که مسئولیت طراحی و هدایت سیستم‌های هوش مصنوعی را دارند، به‌عنوان پدیدآورنده یا مالک حقوق اثر شناخته شوند (محمودی، ۱۴۰۰، ص. ۱۳۴).

۳-۲. تدوین قوانین جدید برای اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی

برای حل مشکل اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی، باید قوانینی جدید برای شناسایی و ثبت اختراعات ایجاد کرد که توانایی درک و ثبت اختراعات حاصل از فعالیت‌های هوش مصنوعی را داشته باشند. یکی از راه‌حل‌های پیشنهاد شده این است که هوش مصنوعی به‌عنوان "همکار" یا "بزار" در فرآیند اختراع شناخته شود و اختراعات تولید شده توسط آن تحت حمایت قانونی قرار گیرد (زارع، ۱۳۹۹، ص. ۷۸). به این ترتیب، اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی باید به‌نام طراح یا برنامه‌نویس سیستم ثبت شوند. این رویکرد می‌تواند از انحصار اختراعات جلوگیری کرده و حقوق مخترعان انسانی را حفظ کند (حیدری، ۱۴۰۰، ص. ۱۳۳).

۳-۳. حفاظت از داده‌ها و مالکیت معنوی آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی

یکی دیگر از مشکلات بزرگ، عدم وجود قوانین جامع برای حفاظت از داده‌ها و اطلاعات تولید شده توسط هوش مصنوعی است. برای حل این مشکل، لازم است که قوانین مالکیت معنوی در ایران، به‌ویژه در زمینه داده‌ها و اطلاعات، به‌روز شوند. به‌طور خاص، پیشنهاد می‌شود که داده‌ها و نتایج حاصل از پردازش آن‌ها توسط سیستم‌های هوش مصنوعی تحت حمایت‌های جدیدی قرار گیرند. این حمایت‌ها می‌توانند به‌صورت حقوق معنوی برای اطلاعات تولید شده توسط سیستم‌های هوش مصنوعی یا به‌عنوان حقوق تجاری برای استفاده و بهره‌برداری از داده‌ها باشد (جعفری، ۱۴۰۱، ص. ۱۴۲).

۳-۴. ضرورت توسعه قوانین مربوط به "حقوق مخترع مصنوعی"

یکی از مهم‌ترین پیشنهادات، ایجاد "حقوق مخترع مصنوعی" است. این اصطلاح می‌تواند به‌عنوان یک بخش جدید در قانون ثبت اختراعات تعریف شود که به‌طور ویژه به اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی اختصاص دارد. این حقوق می‌تواند به‌طور مشترک به انسان‌هایی که هوش مصنوعی را توسعه داده‌اند و سیستم‌های هوش مصنوعی اختصاص یابد. این رویکرد می‌تواند زمینه‌ساز یک نظام حقوقی جدید برای اختراعات تولید شده به‌وسیله فناوری‌های نوین شود (موسوی، ۱۳۹۹، ص. ۹۲).

۳-۵. تدوین توافق‌نامه‌های بین‌المللی برای هماهنگی قوانین مالکیت فکری

با توجه به اینکه هوش مصنوعی یک فناوری جهانی است و تولیدات آن ممکن است در

کشورهای مختلف ثبت و استفاده شوند، ضروری است که توافق‌نامه‌های بین‌المللی برای هماهنگی قوانین مالکیت فکری تدوین شود. این توافق‌نامه‌ها می‌توانند به کشورهای مختلف کمک کنند تا در زمینه ثبت و حفاظت از اختراعات و آثار تولید شده توسط هوش مصنوعی به‌طور هماهنگ عمل کنند. چنین توافق‌نامه‌هایی می‌توانند مشابه کنوانسیون برن یا توافق‌نامه تجارت بین‌المللی در زمینه مالکیت فکری باشند که هدف آن‌ها ایجاد یک چارچوب قانونی جهانی برای این نوع مالکیت‌ها است (محمودی، ۱۴۰۱، ص. ۱۳۸).

۳-۶. آموزش و آگاهی‌رسانی در زمینه مالکیت فکری و هوش مصنوعی

به‌منظور تسهیل فرآیند تطبیق قوانین با تحولات فناوری، لازم است که سیستم‌های آموزشی و دانشگاه‌ها در ایران و سایر کشورها به‌طور گسترده به آموزش و آگاهی‌رسانی در زمینه حقوق مالکیت فکری در ارتباط با هوش مصنوعی بپردازند. این آموزش‌ها باید هم شامل جنبه‌های تئوری و هم عملی باشند تا افراد و شرکت‌ها بتوانند به‌طور مؤثر از حقوق خود در زمینه آثار و اختراعات مرتبط با هوش مصنوعی استفاده کنند (سلیمانی، ۱۴۰۰، ص. ۱۰۵).

۴- نتیجه‌گیری

در عصر کنونی که هوش مصنوعی به یکی از ابزارهای اصلی در تولید آثار علمی، هنری و صنعتی تبدیل شده است، چالش‌های جدیدی در حوزه حقوق مالکیت فکری به وجود آمده است. از آنجا که هوش مصنوعی قادر است به‌طور خودکار و بدون دخالت مستقیم انسان، آثار جدیدی خلق کند، سیستم‌های حقوقی سنتی که بر اساس اصول مالکیت فردی و خلاقیت انسانی شکل گرفته‌اند، برای درک و شناسایی مالکیت این آثار با مشکلات جدی مواجه هستند.

چالش‌های عمده‌ای که در این زمینه مطرح می‌شوند، عبارتند از: شناسایی دقیق مالکیت تولیدات هوش مصنوعی، حفظ حقوق مالکیت معنوی در برابر نقض‌های احتمالی، و انتقال حقوق مالکیت فکری به صورت قانونی و شفاف. یکی از پیچیدگی‌های اساسی این است که در بسیاری از موارد، هوش مصنوعی به‌طور مستقیم در تولید اثر دخالتی ندارد و این سؤال به وجود می‌آید که آیا این تولیدات باید تحت قوانین موجود حقوق مالکیت فکری قرار گیرند یا نیاز به قوانین جدید دارند.

در زمینه کپی‌رایت، اختراعات و اطلاعات، مشکلاتی مانند نقض حقوق و کپی‌برداری غیرمجاز از تولیدات هوش مصنوعی وجود دارد که می‌تواند منجر به نقض حقوق مالکیت فکری

دیگران شود. همچنین، در موضوع انتقال حقوق مالکیت فکری، خلأهای قانونی قابل توجهی وجود دارد که باید با تدابیر قانونی جدید و تطبیق آن‌ها با واقعیت‌های عصر دیجیتال و هوش مصنوعی پر شوند.

برای مقابله با این چالش‌ها، لازم است که سیستم‌های حقوقی در سطح جهانی و ملی بازنگری‌های اساسی در قوانین مالکیت فکری خود انجام دهند و شیوه‌های جدیدی برای شناسایی و حفاظت از حقوق تولیدات هوش مصنوعی تدوین کنند. این تغییرات باید با در نظر گرفتن تحولات سریع در فناوری‌های هوش مصنوعی و لزوم حفاظت از حقوق پدیدآورندگان و مالکان حقوق مالکیت معنوی صورت گیرد.

در نهایت، با توجه به گسترش روزافزون استفاده از هوش مصنوعی در حوزه‌های مختلف، تدوین قوانین جدید و تطبیق آن‌ها با چالش‌های موجود در زمینه مالکیت فکری یک ضرورت اساسی است که می‌تواند حقوق افراد و سازمان‌ها را در دنیای دیجیتال و فناوری‌های نوین حفظ کند.

منابع

۱. احمدی، علی. (۱۴۰۰). *حقوق مالکیت معنوی و هوش مصنوعی*. تهران: انتشارات گسترش علوم حقوقی.
۲. اسلامی، علی. (۱۳۹۹). *چالش‌های حقوقی هوش مصنوعی و مالکیت فکری*. تهران: انتشارات اندیشه‌ورزان.
۳. جعفری، حسین. (۱۴۰۰). *حقوق مالکیت فکری و تحولات آن در دنیای دیجیتال*. تهران: انتشارات آراستگان.
۴. جعفری، حسین. (۱۴۰۰). *مالکیت فکری و هوش مصنوعی: مسائل حقوقی و چالش‌ها*. تهران: انتشارات سمت.
۵. جعفری، حسین. (۱۴۰۱). *حقوق مالکیت فکری در عصر هوش مصنوعی*. تهران: نشر دانش‌پژوهان.
۶. جعفری، حسین. (۱۴۰۱). *حقوق ثبت اختراعات و هوش مصنوعی*. تهران: انتشارات سمت.
۷. جعفری، حسین. (۱۴۰۱). *مسائل حقوقی انتقال مالکیت فکری در تولیدات هوش مصنوعی*. تهران: نشر قانون.

۸. قریبی، امیر. (۱۴۰۱). چالش‌های حقوقی هوش مصنوعی و مالکیت فکری. تهران: انتشارات پژوهش‌های حقوقی.
۹. قریبی، امیر. (۱۴۰۰). چالش‌های حقوقی در مالکیت فکری و هوش مصنوعی. تهران: نشر حقوقی پژوهشگران.
۱۰. قریبی، امیر. (۱۴۰۰). چالش‌های حقوقی اختراعات در عصر هوش مصنوعی. تهران: نشر یار.
۱۱. دهقانی، محمد. (۱۳۹۸). حقوق علائم تجاری و حفاظت از برند. تهران: انتشارات برکت.
۱۲. فتح‌اللهی، حسن. (۱۳۹۶). حقوق مالکیت فکری: مبانی و چالش‌ها. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۳. حیدری، علی. (۱۴۰۰). حقوق مالکیت فکری و هوش مصنوعی: حقوق و چالش‌ها. تهران: انتشارات فرهنگ.
۱۴. حیدری، علی. (۱۴۰۱). حقوق مالکیت فکری و هوش مصنوعی: چالش‌ها و راه‌حل‌ها. تهران: انتشارات فرهنگ.
۱۵. خانی، امیر. (۱۳۹۹). هوش مصنوعی و مالکیت فکری: راه‌کارها و چالش‌ها. تهران: انتشارات حقوقی فرهنگ.
۱۶. رحمانی، فرهاد. (۱۴۰۰). حقوق مالکیت معنوی در دنیای دیجیتال و چالش‌های آن. تهران: انتشارات نگار.
۱۷. سلیمانی، مهدی. (۱۴۰۰). حقوق مالکیت فکری و هوش مصنوعی در دنیای دیجیتال. تهران: انتشارات عدالت.
۱۸. صفایی، محمد. (۱۳۹۷). حقوق ثبت اختراعات در ایران. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۹. شمس، محمدرضا. (۱۳۹۸). حقوق مالکیت فکری در عصر فناوری‌های نوین. تهران: انتشارات سمت.
۲۰. سعیدی، سارا. (۱۴۰۰). حق مؤلف و چالش‌های آن در دنیای دیجیتال. تهران: انتشارات عدالت.
۲۱. موسوی، زهرا. (۱۳۹۹). حقوق اختراعات و نوآوری‌ها در دنیای هوش مصنوعی. تهران: انتشارات نوین.
۲۲. موسوی، زهرا. (۱۴۰۰). حقوق تجاری و اسرار تجاری در دنیای جدید. تهران: انتشارات نوین.

۲۳. موسوی، زهرا. (۱۴۰۰). نقش هوش مصنوعی در حقوق مالکیت معنوی و چالش‌های آن. تهران: انتشارات گسترش.
۲۴. زارعی، محمد. (۱۳۹۹). مالکیت فکری در عصر دیجیتال: چالش‌ها و راه‌کارها. تهران: انتشارات اندیشه‌ورزان.
۲۵. زارعی، محمد. (۱۴۰۰). کپی‌رایت و هوش مصنوعی: چالش‌ها و الزامات قانونی. تهران: نشر امید.
۲۶. زارعی، محمد. (۱۴۰۱). چالش‌های حقوق مالکیت معنوی و استفاده از داده‌ها در هوش مصنوعی. تهران: نشر دانش پژوه.
۲۷. زارعی، محمد. (۱۴۰۱). حقوق مالکیت فکری و مسائل انتقال حقوق در برابر هوش مصنوعی. تهران: انتشارات یکتا.
۲۸. زارعی، محمد. (۱۴۰۱). حقوق مالکیت فکری در اختراعات تولید شده توسط هوش مصنوعی. تهران: انتشارات اندیشه‌ورزان.
۲۹. کاتوزیان، ناصر. (۱۳۹۶). حقوق مالکیت فکری: اصول و مسائل. تهران: نشر میزان.
۳۰. قانون حق مؤلف، مصنف و هنرمند، ۱۳۸۴.
۳۱. قانون ثبت اختراعات، ۱۳۸۶.
32. Aakib Khan, Prashant Vaishnav, 2024. Intellectual property law in the era of Artificial intelligence. International Journal of Law, Policy and Social Review. Volume 6, Issue 2, 2024, Page No. 125-129
33. Moerland, A. (2024), 'Intellectual Property Law and AI', in: Lim, E. and Morgan P., The Cambridge Handbook of Private Law and Artificial Intelligence, Cambridge University Press, p. 362 - 383
34. Ogwuche, Perpetua, Artificial Intelligence: The Legal Implications of Intellectual Property Rights for AI-generated Inventions (October 16, 2022). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4589323> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4589323>